

EL MEDICAMENT I EL PAPER (II)

Introducció

En fer una breu anàlisi del procés que segueix el medicament en la seva llarga vida, és fàcil adonar-se que el paper és l'element que més presència té en totes les etapes per les que han de passar els remeis, des de la recerca fins a l'administració al malalt.

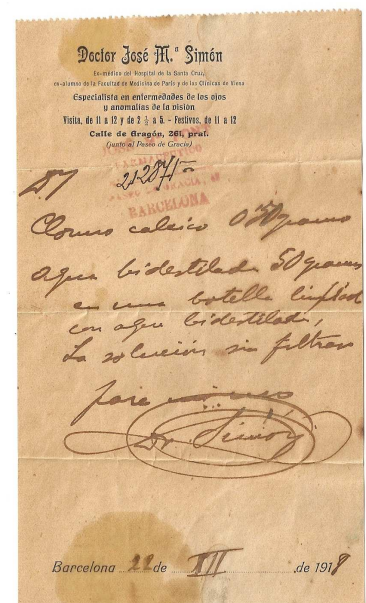
“Paperets” plegats a mà

La micro-exposició presentada l'abril del 2011 es pot considerar com el primer capítol de la temàtica d'enguany, el medicament i el paper, aquella es va dedicar als mal anomenats "papers medicinals", tant els que s'anomenen així, com a forma galènica, com els que només fan de suport per als remeis que s'han d'aplicar damunt la pell o que, en estar amarat d'algun producte volàtil, en cremar-lo el fum pot esdevenir un actiu insecticida o un beneficiós antiasmàtic.

Exposició

En aquest segon capítol es donen unes pinzellades del paper en la **prescripció**, en la **dispensació**, en la **conservació** i en un nou i veritable univers, potser el més voluminós en l'ús del paper i els seus derivats en relació al medicament: **la publicitat farmacèutica**.

La **prescripció** és un aspecte molt concret de l'ús del paper, en el que val la pena aturar-s'hi un moment. La recepta de paper ha estat, de sempre i encara, (s'està introduint la recepta electrònica) el suport per escriure l'ordre que el metge dona al farmacèutic respecte del medicament, simple o compost, que creu més adient per a guarir el malalt. Aquest simple full de paper ha

Recepta del Dr. Simón, 1918

estat objecte de nombroses normes relatives a la seva redacció, ha sofert estrictes disposicions en la seva forma i en les seves característiques que, sovint, no s'han complert. El farmacèutic les ha hagut de copiar en els tradicionals receptaris (fonts importants per a la història professional) i, fins i tot, s'han establert severes penes pel seu mal ús o la seva falsificació.

Paper assecant amb propaganda franquista, 1939

en haver-lo d'usar contínuament el metge al moment de la prescripció, servia per a recordar-li, gràficament, el nom i les virtuts de les especialitats farmacèutiques, i sovint portava imprès, com a complement a aquesta informació, un calendari, una escala centimètrica, un acudit, etc.

La invenció i la universalització del bolígraf, a finals dels anys 40, va suposar un transcendental canvi en el món de l'escriptura en general i en el de la prescripció de medicaments en particular puix, d'una banda desapareixia la necessitat del paper assecant, (per tant s'eliminava un element publicitari de primera línia) i, d'una altra, permetia obtenir, fàcilment, còpia de les receptes, ja sigui per mitjà d'un fi paper carbó interposat o, com encara es fa actualment, entintant alguns espais del revers de la recepta.

Per a la **dispensació**, d'una banda s'ha de retornar al pacient la recepta degudament complimentada, cosa que es fa en uns sobrets on hi consten les dades de l'oficina de farmàcia, i no hi ha dubte que cal embolcallar el medicament de forma que se'n garanteixi el

Durant molts segles les receptes es van escriure amb tinta per mitjà d'estris cada cop més sofisticats, per bé que sempre calia assecar-ne curosament el text. Aquesta necessitat donà lloc a l'aparició del paper assecant, un dels primers elements que foren aprofitats per a sostenir publicitat farmacèutica puix,

Sobre per a recepta. Farm. Dr. Amargós

transport i la **conservació**, i això per a totes les formes farmacèutiques. En les formes seques, pólvores simples o compostes que no absorbeixen la humitat, són prou conegudes les bossetes de paper; i no cal dir com el cartró simple, sotmès a manipulacions més o menys complexes, ha estat, i encara és, la

Capses per a fórmules magistrals. Farm. Dr. Ferrer

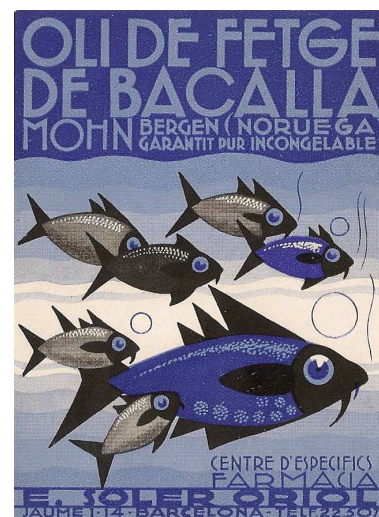
matèria primera en la confecció de tota mena d'envasos per a embolcallar flascons de vidre, ampul·les injectables, tubs de comprimits, supositoris, catxets, píndoles, etc. i, per al condicionament de les especialitats fràgils s'usa, sobretot, el cartró ondulat o coixinets de cel·lulosa emboatada.

El cartró també ha servit, sovint, com a substitut dels envasos metàl·lics en temps d'escassetat de metall. A més, folrat amb paper simulant textures diverses més o menys valuoses, o bé amb gravats i litografies a la moda, s'han constituït col·leccions de capses per a la dispensació de tota mena de fórmules magistrals, amb estructures internes adequades per a condicionar-hi les diferents formes galèniques.

Lògicament en tots aquests envasos i embolcalls hi ha de constar la identificació del seu contingut, del seu preparador, les instruccions per al seu ús, etc. Aquí és de capital importància l'etiqueta, un altre element de paper prou característic, en el que s'hi veuran reflectides les modes tipogràfiques i les disposicions legals de cada moment.

Etiquetes per a fórmules magistrals

Etiqueta de la Farmàcia Soler Oriol (un dels pocs exemplars en català)

Publicitat

L'aparició dels remeis secrets i després dels específics i de les especialitats farmacèutiques, va suposar el naixement d'un nou i veritable univers, potser el més voluminós en l'ús del paper i els seus derivats en relació al medicament, univers que no ha parat de créixer malgrat les modernes eines informàtiques: la **publicitat farmacèutica**.

Des del mateix s. XVIII, els anuncis a la premsa escrita; els cartells de paret, de taulell o d'aparador; els vanos o ventalls; els jocs i entreteniments; els calendaris, de paret o de butxaca; les postals; els cromos; els targetons de tota mida; els prospectes; etc. etc. emprant com a suport el paper o el cartró són, també, objectes preuats de col·leccionisme, que constitueixen importants apartats en l'estudi de la petita història de la nostra professió i són, alhora, valuoses mostres del disseny i de la tipografia dels darrers dos-cents anys. Un aspecte molt important de la publicitat farmacèutica, és la literatura que s'hi utilitza; no hi ha dubte que mereixeria un estudi acurat i que constituïria un capítol ben interessant de la nostra història professional.

Cartell de sobretaula
(les plomes de l'ocell són naturals)

Cartell desplegable infantil

Manuel Subirà i Rocamora, Fundació Concòrdia Farmacèutica.

Isabel Fabregat i Marín, Becària de col·laboració. Museu de la Farmàcia Catalana. UB

Concòrdia
Farmacèutica
Fundació Privada

Museu de la Farmàcia Catalana

Barcelona, 25-4-2013